

GLİKOJEN DEPO HASTALIKLARI

Prof. Dr. Erdiñç DEVRİM
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Tıbbi Biyokimya AD
devrim@ankara.edu.tr

HEDEFLenen ALT KAZANIMLAR

- Glikojen metabolizmasını glikojen depo hastalıkları ile ilişkilendirir.

GLİKOJEN DEPO HASTALIKLARI (GLİKOJENOZİZ, DEKSTRİNOZİZ)

- ❑ Glikojen metabolizmasındaki enzimlerden birinin kalıtsal eksikliğinden ötürü normal veya anormal yapıda glikojen birikimiyle karakterize bir hastalıklar grubudur.

GLİKOJEN DEPO HASTALIKLARI (GDH)

Tip	Eksiklik	Adı	Glikojen yapısı
Ia	Glukoz 6-fosfataz	von Gierke hastalığı	Normal
II	Asit maltaz (lizozomal α -glukozidaz)	Pompe hastalığı	Normal
III	Dal koparıcı enzim (glukan transferaz ve/veya amilo- α -1,6-glukozidaz)	Cori hastalığı (Forbes hastalığı)	Anormal
IV	Dallandırıcı enzim (amilo-4,6-transferaz)	Andersen hastalığı	Anormal
V	Kas glikojen fosforilazı	McArdle hastalığı	Normal
VI	Karaciğer glikojen fosforilazı	Hers hastalığı	Normal
VII	Kas ve eritrositte fosfofruktokinaz 1	Tarui hastalığı	Normal
IX	Fosforilaz kinaz	-	
X	cAMP bağımlı protein kinaz	-	Normal
XI	Glukoz taşıyıcısı-2 (GLUT2)	Fanconi-Bickel sendromu	
0	Glikojen sentaz	-	

GDH TİP I SINIFLANDIRMASI

Tip	Eksiklik
Ia	Karaciğer, böbrek ve bağırsaklarda glukoz 6-fosfataz
Ib	Hepatosit endoplazmik retikulum zarında glukoz 6-fosfat translokaz
Ic	Hepatosit endoplazmik retikulum zarında fosfat taşıyıcısı
Id	Hepatosit endoplazmik retikulum zarında glukoz taşıyıcısı

Tablo 1. Glukoz taşıyıcıları, buldukları dokular ve özellikleri.

	Doku	Özellikleri
GLUT1	Eritrositler, kan beyin bariyeri hücreleri, fetal dokular, plasenta	Yüksek affiniteli sistem
GLUT2	Karaciğer, pankreasın β hücresi, ince bağırsak epitel hücrelerinin serozal yüzeyi, böbrek	Yüksek kapasiteli, düşük affiniteli sistem; pankreasta glukoz sensörü görevi görür
GLUT3	Nöronlar	Yüksek affiniteli sistem
GLUT4	İskelet kası, kalp kası, yağ hücresi	İnsüline duyarlı taşıyıcı; yüksek affiniteli sistem
GLUT5	İnce bağırsak epitel hücresi, spermatozoa	Fruktoz taşıyıcısı
GLUT7	Karaciğer	Endoplazmik retikulumda bulunan glukoz taşıyıcısıdır

GDH TİP I KLİNİK BULGULAR

- ❑ Otozomal çekinik
- ❑ Başlangıcı < 1 yaş
- ❑ Ciddi açlık hipoglisemisi
- ❑ Laktik asidoz
- ❑ Ketozis
- ❑ Hepatomegali
- ❑ Hipertrigliseridemi
- ❑ Hiperürisemi
- ❑ Epinefrin veya glukagon uyarısıyla glikojenoliz gerçekleşmez
- ❑ Galaktoz ve fruktoz, glukoza çevrilemez
- ❑ Tip Ib'de ciddi kronik nötropeni ve tekrarlayan enfeksiyonlar görülür.

GDH TİP II KLİNİK BULGULAR

- ❑ Otozomal çekinik
- ❑ Asit maltaz (lizozomal α -glukozidaz) eksiktir.
- ❑ Lizozomlarda glikojen birikir.
  - ✓ *Normalde glikojen yıkımının % 1-3 kadarı lizozomlarda asit maltaz enziminin gerçekleştirilir.*
- ❑ Bazı olgularda kalp, bazı olgularda sinir sistemi ana tutulum yeridir.
- ❑ Kas güçsüzlüğü görülür.
- ❑ İnfantil (ölüm <2 yaş), jüvenil ve erişkin formları vardır.

GDH TİP III KLİNİK BULGULAR

- ❑ Otozomal çekinik
- ❑ Dal koparıcı enzim (*debranching enzyme*) eksik
- ❑ Hipoglisemi
- ❑ Epinefrin veya glukagona azalmış hiperglisemik yanıt
- ❑ Anormal glikojen; dış zincirler yok veya kısa, çok sayıda dallanma noktası içerir
- ❑ Hepatomegali
- ❑ Tip IIIb'de kastaki enzim normaldir

GDH TİP IV KLİNİK BULGULAR

- ❑ Otozomal çekinik
- ❑ Dallandırıcı enzim (*branching enzyme*) eksik
- ❑ Siroz
- ❑ Hepatosplenomegali
- ❑ Gelişme geriliği
- ❑ Anormal karaciğer işlevleri
- ❑ Epinefrine azalmış hiperglisemik yanıt
- ❑ Anormal glikojen; çok uzun iç ve dış dallanmamış zincir içerir
- ❑ ~ 5 yaşta ölüm

GDH TİP V KLİNİK BULGULAR

- ❑ Otozomal çekinik
- ❑ Kas glikojen fosforilazı eksik
- ❑ Kas glikojen miktarı normalin üstündedir
- ❑ Kas kramplarına bağlı egzersiz intoleransı görülür
- ❑ Egzersiz sonrası kan laktat ve piruvat düzeyleri düşer
- ❑ Epinefrine normal hiperglisemik yanıt
- ❑ Aşırı egzersiz sonrası miyoglobinuri görülür

GDH TİP VI KLİNİK BULGULAR

- ❑ Karaciğer glikojen fosforilazı eksik
- ❑ Glukoz 6-fosfataz eksikliği kadar şiddetli değildir
- ❑ Karaciğer glikojenden glukoz sentezleyemez ama piruvattan yapabilir
- ❑ Hafif hipoglisemi ve ketozis
- ❑ Hepatomegali

GDH TİP VII KLİNİK BULGULAR

- ❑ Otozomal çekinik
- ❑ Kas ve eritrositlerde fosfofruktokinaz 1 eksik
- ❑ Tip V'e benzer
- ❑ Büyüme geriliği
- ❑ Hemolitik anemi görülebilir

GDH TİP IX KLİNİK BULGULAR

- ❑ Karaciğer, kas ve lökositlerde fosforilaz kinaz aktivasyonu azalmıştır
- ❑ Hepatomegali
- ❑ Karaciğerde glikojen depoları artmıştır
- ❑ Tip VI'dan ayrımı iyi yapılmalıdır
- ❑ Geçmişte Tip VIII olarak sınıflandırılan form artık Tip VIb olup X'e bağlı çekinik geçişlidir

GDH TİP XI KLİNİK BULGULAR

- ❑ GLUT2 eksiktir
- ❑ Gelişme geriliği
- ❑ Abdominal distansiyon
- ❑ Hepatomegali
- ❑ Renomegali
- ❑ Glukoz intoleransı
- ❑ Açlık hipoglisemisi (hafif)
- ❑ Hiperlipidemi

GDH TİP 0 KLİNİK BULGULAR

- ❑ Glikojen sentaz eksiktir
- ❑ Açlık hipoglisemisi ve ketozis
- ❑ Postprandial laktik asidoz

KAYNAKLAR

- **Biyokimya**, Sungurođlu K. Akademisyen Tıp Kitabevi, 2014; 117-122
- **Harper's Illustrated Biochemistry**, 30th Edition. Rodwell VW, Bender DA, Botham KM, Kennely PJ, Weil PA. Lange, 2015; Chapter 18
- **İnsan Biyokimyası**, Onat T, Emerk K, Sözmen EY. Palme Yayınları, 2002; sayfa: 262 (Tablo 6.9), 280-283
- **Lehninger Principles of Biochemistry**, Fourth Edition. Nelson DL, Cox MW. WH Freeman & Co.; Chapter 15
- **Essentials of Medical Biochemistry with Clinical Cases**, Second Edition. Bhagavan NV, Ha C-E, Academic Press, 2015; Chapter 14
- **Lippincott's Illustrated Reviews Biochemistry**, 4th Edition. Champe PC, Harvey RA, Ferrier DR. Chapter 8 ve 11
- **Marks' Basic Medical Biochemistry A Clinical Approach**, Second Edition. Smith C, Marks AD, Lieberman M. Lippincott Williams & Wilkins, 2004; sayfa: 511-526
- **Tıbbi Biyokimya**, Elgün Ülkar S. 2017; sayfa: 43-46